EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

14. september 2010 *

Kohtuasjas C-550/07 P,

mille ese on Euroopa Kohtu põhikirja artikli 56 alusel 30. novembril 2007 esitatud apellatsioonkaebus,

Akzo Nobel Chemicals Ltd, asukoht Hersham (Ühendkuningriik),

Akcros Chemicals Ltd, asukoht Hersham,

esindajad: *avocate* M. Mollica, seejärel *avocat* M. van der Woude ja *advocaat* C. Swaak,

apellatsioonkaebuse esitajad,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

keda toetavad:

Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik, esindajad: V. Jackson ja E. Jenkinson, keda abistas *barrister* M. Hoskins,

Iirimaa, esindaja: D. O'Hagan, keda abistas M. Collins, *SC*, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

Madalmaade Kuningriik, esindajad: C. Wissels, Y. de Vries ja M. de Grave,

menetlusse astujad apellatsioonimenetluses,

teised menetlusosalised:

Euroopa Komisjon, esindajad: F. Castillo de la Torre ja X. Lewis, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

kostja esimeses kohtuastmes,

Conseil des barreaux européens, asukoht Brüssel (Belgia), esindaja: J. Flynn, *QC*,

Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten, asukoht Haag (Madalmaad), esindajad: *advocaat* O. Brouwer ja *advocaat* C. Schillemans,

European Company Lawyers Association, asukoht Brüssel, esindajad: *advocaat* M. Dolmans, *advokat* K. Nordlander ja *solicitor* J. Temple Lang,

American Corporate Counsel Association (ACCA) – European Chapter, asukoht Pariis (Prantsusmaa), esindaja: *Rechtsanwalt* G. Berrisch, keda volitas *solicitor* D. Hull,

International Bar Association, asukoht London (Ühendkuningriik), esindajad: *avocat* J. Buhart ja *avocat* I. Michou,

menetlusse astujad esimeses kohtuastmes,

EUROOPA KOHUS (suurkoda)

koosseisus: president V. Skouris, kodade esimehed A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, R. Silva de Lapuerta (ettekandja) ja E. Levits, kohtunikud A. Rosas, U. Lõhmus, M. Safjan ja D. Šváby,

kohtujurist: J. Kokott,
kohtusekretär: vanemametnik L. Hewlett,

arvestades kirjalikus menetluses ja 9. veebruari 2010. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 29. aprilli 2010. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Akzo Nobel Chemicals Ltd. (edaspidi „Akzo") ja Akcros Chemicals Ltd. (edaspidi „Akcros") paluvad oma apellatsioonkaebuses tühistada Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu 17. septembri 2007. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-125/03 ja T-253/03: Akzo Nobel Chemicals ja Akcros Chemicals *vs*. komisjon (edaspidi

„vaidlustatud kohtuotsus") selles osas, millega kohus jättis rahuldamata taotluse kaitsta Akzo ettevõtte juristiga toimunud teabevahetuse konfidentsiaalsust.

I – Liidu õigus

2 Nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17, esimene määrus asutamislepingu artiklite [81] ja [82] rakendamise kohta (EÜT 1962, 13, lk 204; ELT eriväljaanne 08/01, lk 3), artiklis 14 on sätestatud.

„1. Täites [ELTL artikliga 105] ja [ELTL artikli 103] alusel vastuvõetud sätetega talle pandud ülesandeid, võib komisjon ettevõtjate ja ettevõtjate ühenduste puhul ette võtta kõik vajalikud uurimised.

Selleks on komisjoni poolt volitatud ametnikel õigus:

a) kontrollida raamatupidamis- ja teisi äridokumente;

b) teha koopiaid või väljavõtteid raamatupidamis- ja äridokumentidest;

c) nõuda kohapeal suulisi selgitusi;

d) siseneda ettevõtte kõikidesse ruumidesse, territooriumile ja transpordivahenditesse.

2. Komisjoni poolt uurimiseks volitatud ametnikud kasutavad oma võimu kirjaliku volituse esitamisel […].

3. Ettevõtjad ja ettevõtjate ühendused peavad alluma komisjoni otsusega määratud uurimisele. Otsuses nimetatakse uurimise objekt ja eesmärk, määratakse kuupäev, millal uurimine algab, ja märgitakse […] ettenähtud trahvid ning õigus otsuse läbivaatamisele ühenduste kohtus.

[…]".

II – Vaidluse aluseks olevad asjaolud

3 Esimese Astme Kohus andis vaidlustatud kohtuotsuses olulistest asjaoludest järgmise kokkuvõtliku ülevaate:

„1. 10. veebruaril 2003 võttis komisjon vastu otsuse K(2003) 559/4, mis puudutab tema 30. jaanuari 2003. aasta otsuse K(2003) 85/4 muutmist, millega muu hulgas määrati Akzo […] ja Akcrosi […] ning nende vastavate filiaalide uurimine […]

määruse nr 17 […] artikli 14 lõike 3 alusel ning mille eesmärk oli otsida tõendeid võimalikust konkurentsivastasest tegevusest (edaspidi koos „uurimist määrav otsus").

2. Uurimist määrava otsuse alusel viisid komisjoni ametnikud, keda abistasid Office of Fair Trading'u (Ühendkuningriigi konkurentsiamet; edaspidi „OFT") esindajad, 12. ja 13. veebruaril 2003 läbi uurimise hagejate äriruumides Eccles'is, Manchesteris (Ühendkuningriik). Selle uurimise käigus tegid komisjoni ametnikud koopiad suurest hulgast dokumentidest.

3. Nende toimingute käigus juhtisid hagejate esindajad komisjoni ametnike tähelepanu sellele, et teatavatele dokumentidele võib kehtida advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsuse kaitse (*legal professional privilege* ehk „LPP").

4. Komisjoni ametnikud teatasid hagejate esindajatele, et neil on vaja vaidlusaluste dokumentidega põgusalt tutvuda – ilma neid uurimata –, et nad saaksid kujundada oma arvamuse dokumentide võimaliku kaitse kohta. Pärast pikki vaidlusi ning seejärel kui komisjoni ja OFT ametnikud juhtisid hagejate esindajate tähelepanu uurimismenetluse takistamise karistusõiguslikele tagajärgedele, otsustati, et uurimist juhtiv ametnik tutvub põgusalt vaidlusaluste dokumentidega nii, et hagejate esindaja seisab tema kõrval.

5. Asjaomaste dokumentide uurimisel tekkis erimeelsus seoses viie dokumendiga, mida komisjon lõpuks käsitles kahte moodi.

[…]

8. Kolmas dokument, mis oli komisjoni ametnike ja hagejate vahelise vaidluse esemeks, koosnes Akcrosi [...] peadirektori koostatud paljudest käsikirjalistest märkustest, mille kohta hagejad on sedastanud, et need on tehtud vestluste ajal alluvatega ja olid A-kategooriasse kuuluva masinkirjas dokumendi koostamise aluseks. Kahe viimase dokumendi puhul on tegemist Akcrosi [...] peadirektori ja S-i, Akzo [...] konkurentsiõiguse koordinaatori vahel vahetatud elektrooniliste kirjadega. Nimetatud koordinaator on Madalmaade advokatuuri kuuluv advokaat, kes oli nimetatud asjaolude toimumise ajal Akzo [...] õigusosakonna liige ja seega nimetatud ettevõtja alaline töötaja.

9. Pärast viimase kolme dokumendi läbivaatamist ja hagejate selgituste ärakuulamist leidis uurimist juhtiv ametnik kindlalt, et advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsuse kaitset nendele dokumentidele ei kohaldata. Seetõttu tegi ta neist toimikusse koopiad ning lisas ülejäänud toimikule, kuid ei eraldanud neid pitseeritud ümbrikusse. Hagejad tähistasid neid kolme dokumenti „B-kategooriasse" kuuluvatena.

10. Hagejad saatsid 17. veebruaril 2003 komisjonile kirja, milles nad selgitasid, miks […] B-kategooriasse kuuluvad dokumendid olid nende arvates konfidentsiaalsusega kaitstud.

11. Komisjon teatas 1. aprilli 2003. aasta kirjas hagejatele, et nende 17. veebruari 2003. aasta kirjas esitatud argumentide põhjal ei olnud võimalik järeldada, et nendele dokumentidele tõepoolest kehtib konfidentsiaalsus. Komisjon mainis sellegipoolest, et hagejatel on võimalus esitada tema esialgsete järelduste kohta kirjalikke märkusi kahe nädala jooksul, mille järel komisjon kavatseb vastu võtta lõpliku otsuse.

[…]

14. Komisjon võttis 8. mail 2003 määruse nr 17 artikli 14 lõike 3 alusel vastu otsuse K(2003) 1533 (lõplik), millega jäeti rahuldamata taotlus vaidlusaluste dokumentide kaitseks advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsuse alusel (edaspidi „8. mai 2003. aasta rahuldamata jätmise otsus"). Selle otsuse artikliga 1 jättis komisjon rahuldamata hagejate taotluse neile […] B-kategooriatesse kuuluvate dokumentide tagastamiseks ning komisjonilt kinnituse saamiseks kõigi nende dokumentide tema valduses olevate koopiate hävitamise kohta. […]

[…]

18. 8. septembril 2003 […] Esimese Astme Kohtu presidendi taotlusel edastas komisjon presidendile konfidentsiaalsena koopia B-kategooria dokumentidest […]".

III – Menetlus Esimese Astme Kohtus ja vaidlustatud kohtuotsus

4 Mõlemas hagiavalduses, mille hagejad olid esitanud Esimese Astme Kohtule vastavalt 11. aprillil ja 4. juulil 2003, oli esiteks esitatud nõue tühistada komisjoni 10. veebruari 2003. aasta otsus K(2003) 559/4 ja vajaduse korral ka komisjoni 30. jaanuari 2003. aasta otsus K(2003) 85/4, millega määrati Akzo ja Akcrosi ning nende vastavate filiaalide uurimine määruse nr 17 artikli 14 lõike 3 alusel (juhtum COMP/E-1/38.589), ja nõue kohustada komisjoni tagastama asjaomase uurimise käigus võetud teatud dokumendid ning keelata nende sisu kasutamine (kohtuasi T-125/03) ning teiseks nõue tühistada 8. mai 2003. aasta rahuldamata jätmise otsus (kohtuasi T-253/03).

5 Vaidlustatud kohtuotsusega jättis Esimese Astme Kohus uurimise määramise otsuse peale esitatud tühistamishagi (kohtuasi T-125/03) vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata ja 8. mai 2003. aasta rahuldamata jätmise otsuse peale esitatud tühistamishagi (kohtuasi T-253/03) põhjendamatuse tõttu rahuldamata.

IV – Poolte nõuded

6 Akzo ja Akcros paluvad Euroopa Kohtul:

– tühistada vaidlustatud kohtuotsus selles osas, millega Esimese Astme Kohus jättis rahuldamata taotluse kaitsta Akzo ettevõtte juristiga toimunud teabevahetuse konfidentsiaalsust;

– tühistada 8. mai 2003. aasta rahuldamata jätmise otsus selles osas, millega keelduti tagastamast Akzo ettevõtte juristiga peetud elektroonilist kirjavahetust (osa B-kategooria dokumentidest);

– mõista komisjonilt välja apellatsioonimenetluse ja Esimese Astme Kohtu menetluse kohtukulud selles osas, mis puudutab käesolevas apellatsioonkaebuses tõstatatud väidet.

7 Conseil des barreaux européens, menetlusse astuja esimeses kohtuastmes, palub Euroopa Kohtul:

– tühistada vaidlustatud kohtuotsus selles osas, millega Esimese Astme Kohus keeldus kohaldamast konfidentsiaalsuse kaitse põhimõtet Akzo ja S-i teabevahetusele, ning tühistada 8. mai 2003. aasta rahuldamata jätmise otsus selles osas, või teise võimalusena, kui Euroopa Kohus peaks leidma, et küsimus ei ole sellises järgus, et ta võiks hagi ise lahendada, saata asi tagasi Üldkohtule, ja

– jätta komisjoni kanda tema kohtukulud apellatsioonimenetluses ja Esimese Astme Kohtu menetluses selles osas, mis puudutab apellatsioonkaebuses tõstatatud küsimusi.

8 Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten, menetlusse astuja esimeses kohtuastmes, palub Euroopa Kohtul:

– tühistada vaidlustatud kohtuotsus selles osas, millega Esimese Astme Kohus lükkas tagasi Akzo väite, mis käsitleb Akcrosi peadirektori ja Akzo palgatud

advokaadi vahetatud kahele e-kirjale advokaadi ja kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsusese kui ühenduse õiguse põhimõttest tuleneva kaitse kohaldamata jätmist põhjusel, et palgatud advokaadil oli Akzoga töösuhe, ja

– jätta komisjoni kanda tema kohtukulud Esimese Astme Kohtu menetluses ja käesolevas apellatsioonimenetluses.

9 European Company Lawyers Association, menetlusse astuja esimeses kohtuastmes, palub Euroopa Kohtul:

– tühistada vaidlustatud kohtuotsus selles osas, milles Esimese Astme Kohus leidis, et Akcrosi ja Akzo õigusosakonna töötaja teabevahetuse suhtes ei kehtinud õigus teabevahetuse konfidentsiaalsusele, ja

– mõista komisjonilt välja talle hüvitatud kohtukulud.

10 American Corporate Counsel Association (ACCA) – European Chapter, menetlusse astuja esimeses kohtuastmes, palub Euroopa Kohtul:

– tühistada vaidlustatud kohtuotsus selles osas, millega Esimese Astme Kohus jättis rahuldamata taotluse kaitsta Akzo ettevõtte juristiga peetud elektroonilise kirjavahetuse (osa B-kategooria dokumentidest) saladust;

– tühistada 8. mai 2003. aasta rahuldamata jätmise otsus selles osas, millega keelduti hagejatele tagastamast selle elektroonilise kirjavahetuse koopiat, või teise võimalusena saata asi tagasi Üldkohtule, ja

– mõista komisjonilt välja apellatsioonimenetluse ja Esimese Astme Kohtu menetluse kohtukulud selles osas, mis puudutab käesolevas apellatsioonkaebuses tõstatatud väidet.

11 International Bar Association, menetlusse astuja esimeses kohtuastmes, palub Euroopa Kohtul:

– tühistada vaidlustatud kohtuotsus selles osas, millega Akzo ja S-i vahetatud B-kategooria e-kirjad jäeti konfidentsiaalsuse kaitseta, ja

– mõista komisjonilt välja International Bar Associationi kohtukulud apellatsioonimenetluses ja Esimese Astme Kohtu menetluses selles osas, milles kulud puudutavad apellatsioonkaebuse alusel lahendatavaid küsimusi.

12 Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik, Iirimaa ja Madalmaade Kuningriik, menetlusse astujad apellatsioonimenetluses, toetavad Akzo ja Akcrosi esitatud nõudeid.

13 Komisjon palub Euroopa Kohtul:

– jätta apellatsioonkaebus rahuldamata, ja

– mõista kohtukulud välja apellantidelt.

V – Apellatsioonkaebus

A – *Apellatsioonkaebuse ese*

14 Apellatsioonkaebus puudutab vaid osa B-kategooria dokumentidest, nimelt kahte e-kirja, mida vahetasid Akcros ja S. Viimati nimetatu oli ajal, mil Ühendkuningriigis apellantide ruumides uurimist läbi viidi, Briti õiguse alusel tegutseva äriühingu Akzo õigusosakonna töötaja ja Madalmaade advokatuuri liige. Komisjon lisas nende e-kirjade koopiad toimikusse.

15 Komisjon märkis, ilma et apellandid seda oleks vaidlustanud, et 11. novembri 2009. aasta otsuse tegemisel, millega määrati trahvid menetluses, mille käigus viidi läbi Akzo ja Akcrosi ruumides läbi uurimised 2003. aastal (juhtum COMP/38.589 – termostabilisaatorid; SEK(2009) 1559 ja SEK(2009) 1560), ei võtnud ta kahte

vaidlusalust kirja aluseks. Ka ei ole vaidlustatud komisjoni kinnitust, et mingit teabevahetust siseriiklike konkurentsiasutustega e-posti teel ei ole toimunud.

B – *Apellantide põhjendatud huvi*

1. Poolte argumendid

16 Ennekõike tõstatab komisjon küsimuse, kas Akzol ja Akcrosil on kohtusse pöördumiseks põhjendatud huvi. Kaks e-kirja ei vasta ju advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsuse esimesele tingimusele, mis on esitatud 18. mai 1982. aasta otsuse kohtuasjas 155/79: AM & S Europe *vs*. komisjon (EKL 1982, lk 1575) punktides 21 ja 23 ning mille kohaselt peab õiguslik arvamus olema küsitud ja antud kaitseõiguste teostamise käigus. Esimeses e-kirjas on küsitud ainult kommentaare kolmandale isikule saadetava kirja kavandi kohta. Teine e-kiri sisaldab vaid lihtsaid sõnastusmuudatusi.

17 Seega on komisjon arvamusel, et need kaks e-kirja ei saa mingil juhul olla kaitstud kui advokaadi ja tema kliendi teabevahetus õigusküsimustes.

18 Seejärel osutab komisjon, et apellandid ei ole väitnud, et vaidlusalused dokumendid vastavad advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsuse esimesele tingimusele, mis on esitatud eespool viidatud kohtuotsuse AM & S Europe *vs*. komisjon punktides 21 ja 23.

19 Lõpuks lisab komisjon, et Akzo ja Akcrosi põhjendatud huvi kadus hiljemalt päeval, mil on tehtud komisjoni 11. novembri 2009. aasta otsus, millega ta määras neile trahvid.

20 Akzo ja Akcros väidavad seevastu, et Esimese Astme Kohus ei ole kunagi analüüsinud kahe e-kirja sisu. Ta kinnitas 8. mai 2003. aasta rahuldamata jätmise otsuse õigsust, leides, et vaidlusalustele dokumentidele ei saa kohaldada konfidentsiaalsuse põhimõtet, kuna teabevahetus ei toimunud ettevõttevälise advokaadiga. Pealegi välistab nimetatud otsus konfidentsiaalsuse kaitse mitte asjaomaste dokumentide sisu tõttu, vaid üksnes advokaadi seisundit aluseks võttes.

21 Akzo ja Akcros järeldavad sellest, et küsimus, kas kaks e-kirja vastavad esimesele tingimusele, mille täitmine on nõutav konfidentsiaalsuse põhimõttest lähtuva kaitse saamiseks, on faktilist asjaolu puudutav küsimus, mis on jäänud alles vastuseta. Seda küsimust ei saa lahendada käesolevas menetluses, mis peab piirduma õigusküsimustega.

2. Euroopa Kohtu hinnang

22 Vastuseks komisjoni väitele tuleb meelde tuletada, et põhjendatud huvi on vastuvõetavuse tingimus, mis peab säilima kuni sisulise kohtuotsuse tegemiseni (vt 17. aprilli 2008. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-373/06 P, C-379/06 P ja C-382/06 P: Flaherty jt *vs.* komisjon, EKL 2008, lk I-2649, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).

23 Ka on Euroopa Kohus täpsustanud, et see huvi on olemas, kui apellatsioonkaebuse tulemusel võib selle esitanud pool saada mingit kasu (vt 3. aprilli 2003. aasta otsus kohtuasjas C-277/01 P: parlament *vs*. Samper, EKL 2003, lk I-3019, punkt 28, ja 7. juuni 2007. aasta otsus kohtuasjas C-362/05 P: Wunenburger *vs*. komisjon, EKL 2007, lk I-4333, punkt 42, ning 8. aprilli 2008. aasta määrus kohtuasjas C-503/07 P: Saint-Gobain Glass Deutschland *vs*. komisjon, EKL 2008, lk I-2217, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika).

24 Käesolevas apellatsiooniasjas ei saa apellantide põhjendatud huvi riivata komisjoni väide, et Akcrosi peadirektori ja S-i vahetatud kaks e-kirja ei saa ilmselgelt olla kaitstud advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsusega. Argumendid, millega püütakse näidata, et Esimese Astme Kohus otsustas õigesti, et kaks kõnesolevat e-kirja ei ole kaitstud advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsusega, kuuluvad mitte apellatsioonkaebuse vastuvõetavuse, vaid selle põhjendatuse valdkonda.

25 Seoses komisjoni järeldusega, et eespool nimetatud 11. novembri 2009. aasta otsuse vastuvõtmisega kadus apellantide põhjendatud huvi käesoleva menetluse jätkamiseks, olgu meenutatud, et vaidlustatud kohtuotsuse esemeks oleva 8. mai 2003. aasta rahuldamata jätmise otsusega keeldus komisjon rahuldamast apellantide taotlust, millega nad palusid muu hulgas neile tagastada Akcrosi peadirektori ja S-i vahetatud kaks e-kirja ja palusid komisjonilt kinnitust, et ta on hävitanud kõik tema valduses olevad koopiad neist dokumentidest. Advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsuse võimalik rikkumine uurimise ajal pannakse toime mitte siis, kui komisjon tugineb oma otsuses kaitsealusele dokumendile, vaid alates hetkest, mil komisjoni ametnik dokumendi ära võtab. Neil asjaoludel säilib apellantide põhjendatud huvi vähemalt seni, kuni komisjon hoiab oma valduses 8. mai 2003. aasta rahuldamata jätmise otsuses viidatud dokumente või nende koopiaid.

26 Neil asjaoludel on Akzol ja Akcrosil põhjendatud huvi käesolevas asjas kohtusse pöörduda.

C – *Sisulised küsimused*

27 Akzo ja Akcros esitavad oma apellatsioonkaebuse põhjendamiseks kolm väidet, neist esimese põhiväitena, teine ja kolmas on täiendavad alternatiivid.

28 Kõik väited on suunatud vaidlustatud kohtuotsuse punktide 165–180 vastu. Apellandid väidavad sisuliselt, et Esimese Astme Kohus eksis, kui ta keeldus andmast kahele S-iga vahetatud e-kirjale advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsuse kaitset.

29 Kuna European Company Lawyers Association, menetlusse astuja esimeses kohtuastmes, ning Iirimaa, menetlusse astuja Euroopa Kohtus, väidavad, et Esimese Astme Kohus rikkus vaidlustatud kohtuotsusega omandiõigust ja kutsevabadust, siis tuleb nentida, et Akzo ja Akcros ei ole neid väiteid esimeses kohtuastmes esitanud. Neil asjaoludel tuleb need väited jätta vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata.

1. Esimene väide

30 Akzo ja Akcros selgitavad esimest väidet kahe argumendiga. Esiteks on Esimese Astme Kohus nende hinnangul valesti tõlgendanud selle advokaadi, kellega teavet vahetati, ametialasest seisundist tuleneva konfidentsiaalsuse põhimõtte teist tingimust, nagu seda on selgitatud eespool viidatud kohtuotsuses AM & S Europe *vs*. komisjon, ja teiseks on Esimese Astme Kohus selle tõlgendusega rikkunud võrdse kohtlemise põhimõtet.

31 Komisjon leiab, et see väide ei ole põhjendatud.

a) Esimene argument

i) Poolte argumendid

32 Akzo ja Akcros väidavad, et Esimese Astme Kohus tõlgendas vaidlustatud kohtuotsuse punktides 166 ja 167 eespool viidatud kohtuotsust AM & S Europe *vs*. komisjon „sõna-sõnalt ja osaliselt", eksides advokaadi kutseseisundist tuleneva konfidentsiaalsuse põhimõtte teise tingimuse käsitlemisel. Esimese Astme Kohus oleks pidanud andma selle tingimuse „teleoloogilise" tõlgenduse ja järeldama, et nimetatud põhimõte kaitseb vaidlusalust teabevahetust.

33 Akzo ja Akcros osutavad, et kui lugeda kohtuotsuse AM & S Europe *vs*. komisjon punkte 21 ja 24 koostoimes, ilmneb, et Euroopa Kohus ei ole töösuhte esinemist võrdsustanud advokaadi sõltumatuse puudumisega.

34 Akzo ja Akcros ning mõned menetlusse astujad toonitavad, et advokaadi sõltumatuse kriteeriumi ei saa tõlgendada viisil, mis välistab ettevõtte juristina tegutsevad advokaadid. Ettevõtte jurist, kes on võetud advokatuuri liikmeks, on juba ainuüksi oma kutse-eetika ja kutsedistsipliini nõuete tõttu sama sõltumatu nagu ettevõtteväline advokaat. Sõltumatuse tagatised, mis laienevad *advocaat in dienstbetrekking*'ile ehk Madalmaade õiguse alusel töösuhtes olevale advokaadile, omavad pealegi erilist tähtsust.

35 Akzo ja Akcros märgivad, et antud juhul kohaldatavad kutse-eetika ja kutsedistsipliini nõuded viivad töösuhte mõiste vastavusse sõltumatu advokaadi mõistega. Nende sõnul nägi äriühingut ja S-i siduv leping ette, et viimati nimetatu on kohustatud täitma advokaadi ülesandeid sõltumatult ja hoiduma käitumisest, mis võiks seda tegevust kahjustada. Ühtlasi lubab leping S-il täita kõiki kutsealaseid kohustusi, mis Madalmaade advokatuur on kehtestanud.

36 Akzo ja Akcros lisavad, et sellise palgalise advokaadi suhtes, kellega on tegu käesolevas kohtuasjas, kehtib eetikakoodeks ja ta allub Madalmaade advokatuuri järelevalvele. Lisaks näevad eeskirjad ette mõned täiendavad tagatised, mille eesmärk on lahendada erapooletult ettevõtte ja ettevõttesisese advokaadi võimalikud eriarvamused.

37 Komisjon kinnitab, et Esimese Astme Kohus kohaldas konfidentsiaalsuse põhimõtet õigesti. Eespool viidatud kohtuotsuse AM & S Europe *vs*. komisjon punktidest 24–26 tuleneb, et selleks, et teabevahetust advokaadiga saaks kaitsta nimetatud põhimõtte alusel, peab olema täidetud põhiline eeldus, et advokaat ei ole kliendi palgatöötaja.

38 Seega on komisjon seisukohal, et kui Euroopa Kohus oleks soovinud konfidentsiaalsuse põhimõtte kohaldamist ka teabevahetusele advokaatidega, kes on töösuhtes nende arvamust küsiva isikuga, siis ei oleks ta eespool viidatud kohtuotsuse AM & S Europe *vs*. komisjon punktis 21 selgitatud teise tingimuse kohaldamisala piiranud.

39 Komisjon rõhutab, et eespool viidatud kohtuotsuses AM & S Europe *vs*. komisjon liigitas Euroopa Kohus advokaadid kahte rühma järgmiselt: esiteks töösuhtes olevad palgalised advokaadid ja teised advokaadid, kellega ei ole sõlmitud töölepingut. Ainult teise rühma kuuluvate advokaatide koostatud dokumente peetakse konfidentsiaalsuse põhimõtte alusel kaitstuiks.

ii) Euroopa Kohtu hinnang

40 Olgu meenutatud, et eespool viidatud kohtuotsuses AM & S Europe *vs*. komisjon leidis Euroopa Kohus punktis 21, arvestades liikmesriikide siseriiklikus õiguses tol ajal kehtinud üldisi kriteeriume ja sarnaseid tingimusi, et advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsust tuleb kaitsta Euroopa Ühenduse tasandil. Euroopa Kohus täpsustas siiski, et kaitse kohaldamiseks peavad olema täidetud kaks kumulatiivset tingimust.

41 Selles osas toonitas Euroopa Kohus, et teabevahetus advokaadiga peab esiteks olema seotud „kliendi kaitseõiguse" teostamisega ja teiseks peab olema tegu teabevahetusega „sõltumatute advokaatidega", st „advokaatidega, kes ei ole kliendiga töösuhtes".

42 Teist tingimust käsitledes märkis Euroopa Kohus eespool viidatud kohtuotsuse AM & S Europe *vs*. komisjon punktis 24, et nõue sõltumatu advokaadi positsiooni ja seisundi kohta, mis peab olema nõustajal, kes on koostanud kirjavahetuse, mida võidakse kaitsta, põhineb arusaamal advokaadi rollist, mille kohaselt peetakse advokaati õigusemõistmise kaastöötajaks, kes peab täiesti sõltumatult ja õigusemõistmise kõrgematest huvidest lähtudes osutama õigusabi, mida klient vajab. Sellele kaitsele vastavad kutse-eetika nõuded, mis on kehtestatud ja mille täitmist kontrollitakse üldisest huvist lähtuvalt. Ühtlasi osutas Euroopa Kohus selle kohtuotsuse nimetatud punktis, et selline käsitlus vastab liikmesriikide ühistele õiguslikele tavadele ning seda võib samuti leida liidu õiguskorras, nagu nähtub eelkõige Euroopa Kohtu põhikirja artiklist 19.

43 Euroopa Kohus kordas neid kaalutlusi nimetatud kohtuotsuse punktis 27, mille sõnastuse kohaselt peab teave, mille konfidentsiaalsust võidakse kaitsta, olema vahetatud „sõltumatu advokaadiga, kes ei ole kliendiga töösuhtes".

44 Sellest tuleneb, et sõltumatuse nõue tähendab mis tahes töösuhte puudumist advokaadi ja tema kliendi vahel, nii et konfidentsiaalsuse põhimõtte alusel antav kaitse ei laiene ettevõtte- või kontsernisisesele teabevahetusele ettevõtte juristina tegutsevate advokaatidega.

45 Nagu täheldas kohtujurist oma ettepaneku punktides 60 ja 61, on advokaadi sõltumatuse mõiste määratletud mitte ainult positiivselt, st kutse-eetika nõuetele viidates, vaid ka negatiivselt, st töösuhte puudumise kaudu. Vaatamata sellele, et ettevõtte

juristina tegutsev advokaat on advokatuuri liige ja sellest tulenevalt laienevad talle kutse-eeskirjad, ei ole ta oma tööandja suhtes sama sõltumatu kui oma kliendi suhtes välises büroos tegutsev advokaat. Neis oludes on ettevõtte juristina tegutseval advokaadil kutsealaste kohustuste ja oma kliendi taotletavate eesmärkide vahelisi võimalikke pingeid raskem lahendada kui ettevõttevälisel advokaadil.

46 Seoses kutse-eeskirjadega, millele apellandid viitavad, et näidata S-i sõltumatust, tuleb märkida, et kuigi vastab tõele, et kutseala korraldavad eeskirjad Madalmaade õiguses, millele osutavad Akzo ja Akcros, võivad tugevdada ettevõtte juristina tegutseva advokaadi positsiooni ettevõttes, ei suuda need siiski tagada talle samasugust sõltumatust nagu on ettevõttevälisel advokaadil.

47 Vaatamata antud juhul Madalmaade õiguse erisätete alusel kohaldatavatele kutsenõuetele ei saa ettevõtte juristina tegutsevat advokaati, millised ka ei oleks tema kutsealase tegevuse tagatised, tegelikult samastada ettevõttevälise advokaadiga tulenevalt tõsiasjast, et ta on palgatöötaja olukorras, mis juba oma laadilt ei luba ettevõtte juristina tegutseval advokaadil kõrvale kalduda oma tööandja äristrateegiast ja seab seega kahtluse alla tema võime tegutseda kutsealal sõltumatult.

48 On oluline lisada, et ettevõtte juristina tegutsevale advokaadile võib töölepinguga anda muid ülesandeid, nagu antud juhul nimelt konkurentsiõiguse koordinaatori ülesanded, mis võivad mõjutada ettevõtte äripoliitikat. Sellised ülesanded võivad ainult tugevdada advokaadi tihedaid sidemeid oma tööandjaga.

49 Sellest järeldub, et ettevõtte juristina tegutseval advokaadil ei ole samasugust kutsealast sõltumatust nagu ettevõttevälisel advokaadil tulenevalt niihästi asjaolust, et ettevõtte juristina tegutsev advokaat on majanduslikus sõltuvuses, kui ka tema tihedatest sidemetest oma tööandjaga.

50 Niisiis ei ole Esimese Astme Kohus eespool viidatud kohtuotsuses AM & S Europe *vs.* komisjon esitatud konfidentsiaalsuse põhimõtte teise tingimuse kohaldamisel õigusnorme rikkunud.

51 Seega ei saa nõustuda esimese argumendiga, mille Akzo ja Akcros esimese väite raames esitasid.

b) Teine argument

i) Poolte argumendid

52 Akzo ja Akcros väidavad, et Esimese Astme Kohus eksis, kui ta lükkas vaidlustatud kohtuotsuse punktiga 174 tagasi väite, et ettevõtte juristina tegutseva advokaadiga vahetatud teabe konfidentsiaalsuse põhimõtte alusel kaitsmata jätmine rikub võrdse kohtlemise põhimõtet. Käesolevas asjas kohaldatavate kutse-eetika ja kutsedistsipliini nõuetega tagatud sõltumatus peab olema kriteerium, mille alusel määratakse kindlaks selle põhimõtte ulatus. Selle kriteeriumi järgi ei erine ettevõtte juristina tegutseva advokaadi olukord, kes on võetud advokatuuri või advokaatide liidu liikmeks, ettevõttevälise advokaadi olukorrast.

53 Komisjoni hinnangul leidis Esimese Astme Kohus vaidlustatud kohtuotsuse nimetatud punktis põhjendatult, et ettevõtte juristina tegutsevad advokaadid ja ettevõttevälised advokaadid on ilmselgelt erinevates olukordades, mida ei saa omavahel võrrelda, ja seda eeskätt esimesena nimetatud advokaatide isikliku, funktsionaalse, struktuurilise ja hierarhilise seotuse tõttu neid tööle võtnud äriühingutes.

ii) Euroopa Kohtu hinnang

54 Olgu meenutatud, et võrdse kohtlemise põhimõte on liidu õiguse üldpõhimõte, mida käsitlevad Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklid 20 ja 21.

55 Väljakujunenud kohtupraktikast nähtub, et see põhimõte nõuab, et sarnaseid olukordi ei käsitletaks erinevalt ja erinevaid olukordi ei käsitletaks ühtemoodi, välja arvatud juhul, kui selline kohtlemine on objektiivselt põhjendatud (vt 10. jaanuari 2006. aasta otsus kohtuasjas C-344/04: IATA ja ELFAA, EKL 2006, lk I-403, punkt 95; 3. mai 2007. aasta otsus kohtuasjas C-303/05: Advocaten voor de Wereld, EKL 2007, lk I-3633, punkt 56, ja 16. detsembri 2008. aasta otsus kohtuasjas C-127/07: Arcelor Atlantique ja Lorraine jt, EKL 2008, lk I-9895, punkt 23).

56 Advokaatide kahe rühma põhiliste tunnuste, st nende ametialase seisundi kohta ilmneb käesoleva kohtuotsuse punktidest 45–49, et vaatamata sellele, et palgaline advokaat võib olla võetud advokatuuri liikmeks ja tema suhtes kehtivad teatavad kutseeeskirjad, ei ole ta oma tööandja suhtes sama sõltumatu kui oma kliendi suhtes välises büroos tegutsev advokaat.

57 Nagu toonitas kohtujurist oma ettepaneku punktis 83, ei mineta sõltumatust puudutav erinevus oma tähtsust isegi siis, kui siseriiklik seadusandja – käesoleval juhul Madalmaade seadusandja – püüab ettevõttevälisеid advokaate ja ettevõtte juristina tegutsevaid advokaate võrdsustada. See võrdsustamine puudutab ju üksnes ettevõtte juristi vormilist advokatuuri vastuvõtmist ja sellest tulenevat kohustust järgida kutseeetika nõudeid. See õiguslik raamistik ei mõjuta seevastu üldse ettevõttega töösuhtes oleva advokaadi majanduslikku sõltuvust ja enese määratlemist.

58 Neist kaalutlustest ilmneb, et ettevõtte juristina tegutsev advokaat on ettevõttevälise advokaadiga võrreldes täiesti erinevas seisus, nii et nende olukord ei ole sarnane käesoleva kohtuotsuse punktis 55 meenutatud kohtupraktika tähenduses.

59 Seega tegi Esimese Astme Kohus põhjendatult järelduse, et võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumine ei ole tuvastatav.

60 Seetõttu ei saa nõustuda ka teise argumendiga, mis on esitatud esimese väite raames.

61 Seega tuleb väide tervikuna tagasi lükata.

2. Teine väide

62 Juhuks, kui Euroopa Kohus peaks leidma, et Esimese Astme Kohus tõlgendas eespool viidatud kohtuotsust AM & S Europe *vs.* komisjon õigesti, ja kui Euroopa Kohus soovis selle 1982. aastal kuulutatud otsusega teabevahetust töösuhtes olevate

advokaatidega konfidentsiaalsuse põhimõtte kaitsealast välja jätta, esitavad Akzo ja Akcros teise võimalusena teise väite, mida selgitavad kaks argumenti, mis mõlemad on jaotatud kahte ossa.

63 Esimest argumenti põhjendavad apellandid, keda toetavad mõned menetlusse astujad, ühelt poolt siseriiklike õigussüsteemide ja teiselt poolt liidu õiguskorra arenguga. Teise argumendi on Akzo ja Akcros rajanud esiteks kaitseõigustele ja teiseks õiguskindluse põhimõttele.

64 Komisjon leiab, et kumbki esitatud argumentidest ei sobi väite põhjendamiseks.

a) Esimese argumendi esimene osa (siseriiklike õigussüsteemide areng)

i) Poolte argumendid

65 Akzo ja Akcros väidavad, et „õigusmaastikul" pärast 1982. aastat toimunud arengut arvestades oleks Esimese Astme Kohus pidanud eespool viidatud kohtuotsust AM & S Europe *vs*. komisjon advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsuse põhimõtte küsimustes „uuesti tõlgendama".

66 Akzo ja Akcrosi hinnangul keeldus Esimese Astme Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 170 ja 171 ekslikult laiendamast konfidentsiaalsuse põhimõtte isikulist kohaldamisala põhjendusel, et liikmesriikide õiguses ei ole ettevõtte juristidega vahetatava teabe konfidentsiaalsust üksmeelselt ja selgelt tunnustatud. Vaatamata ühtse suundumuse puudumisele siseriiklikul tasandil võiks liidu õigus kehtestada kaitseõigusi kaitsvad õiguslikud kriteeriumid, mis on ülimuslikud teatavates siseriiklikes õiguskordades kindlaksmääratud kriteeriumide suhtes.

67 Komisjon täheldab, et selle väitega paluvad pooled Euroopa Kohtul sisuliselt muuta eespool viidatud kohtuotsusest AM & S Europe *vs.* komisjon tulenevat kohtupraktikat.

68 Komisjon juhib tähelepanu, et apellandid ei sea kahtluse alla Esimese Astme Kohtu järeldust, et liikmesriikide õiguses ei ole valdavat suundumust kaitsta ettevõtte juristina tegutseva advokaadiga vahetatavat teavet konfidentsiaalsuse põhimõtte alusel.

ii) Euroopa Kohtu hinnang

69 Tuleb meenutada, et eespool viidatud kohtuotsuses AM & S Europe *vs.* komisjon esitatud kaalutlustes rõhutas Euroopa Kohus seoses konfidentsiaalsuse kaitse põhimõttega konkurentsiõiguse valdkonna uurimismenetluses, et liidu õiguse selles valdkonnas tuleb arvestada liikmesriikide õiguse ühiseid põhimõtteid ja käsitlusi, mis puudutavad eeskätt advokaadi ja tema kliendi teatava teabevahetuse konfidentsiaalsuse austamist (vt selle kohtuotsuse punkt 18). Sellest lähtudes võrdles Euroopa Kohus erinevate liikmesriikide õigust.

70 Eespool viidatud kohtuotsuse AM & S Europe *vs*. komisjon punktides 19 ja 20 märkis Euroopa Kohus, et kuigi advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse kaitse on üldtunnustatud, on selle ulatus ja kohaldamise kriteeriumid erinevates siseriiklikes regulatsioonides erinevad. Euroopa Kohus möönis võrdleva analüüsi põhjal siiski, et advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsust tuleb liidu õiguse alusel kaitsta, kui nimetatud kohtuotsuse punktis 21 esitatud kaks tingimust on täidetud.

71 Esimese Astme Kohus on vaidlustatud kohtuotsuse punktis 170 nentinud, et kuigi on tõsi, et ettevõtte juristi erilise rolli tunnustamine ja temaga toimunud teabevahetuse kaitse on 2004. aastal tunduvalt laiemini levinud kui eespool viidatud kohtuotsuse AM & S Europe *vs*. komisjon tegemise ajal, ei ole siiski võimalik tuvastada selle kohta ühtset ega selget valdavat suundumust liikmesriikide õiguses.

72 Lisaks nähtub vaidlustatud kohtuotsuse punktist 171, et õiguse võrdleva analüüsi kohaselt, mille Esimese Astme Kohus läbi viis, on endiselt suur hulk liikmesriike, kus advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsuse kaitse ei kehti ettevõtte juristidele. Ka ei luba suur hulk liikmesriike ettevõtte juristidel advokatuuri liikmeks astuda ja seega ei anna neile advokaadi seisundit.

73 Selles osas möönsid ka Akzo ja Akcros ise, et mingit üldist suundumust ettevõtte juristina tegutseva advokaadi võrdsustamiseks iseseisvalt tegutseva advokaadiga ei saa liikmesriikide õiguskordades täheldada.

74 Seega ei saa Euroopa Liidu 27 liikmesriigi õiguskordadest tuletada mingit valdavat suundumust kaitsta ettevõtte juristina tegutseva advokaadiga vahetatava ettevõttevõi kontsernisisese teabe konfidentsiaalsust.

75 Neil asjaoludel, erinevalt sellest, mida püüavad tõendada apellandid, ei saa Madalmaades kehtivat õiguskorda pidada liikmesriikides kinnitust leidva suundumuse esiletoojaks ega oluliseks seigaks konfidentsiaalsuse põhimõtte ulatuse kindlaksmääramisel.

76 Seega leiab Euroopa Kohus, et liidu liikmesriikide õiguslik olukord ei ole eespool viidatud kohtuotsuse AM & S Europe *vs.* komisjon kuulutamisest möödunud aastate jooksul edasi arenenud sel määral, et oleks õigustatud kohtupraktika edasiarendamise kavandamine mõttega tunnustada konfidentsiaalsuse kaitset ettevõtte juristina tegutseva advokaadi puhul.

77 Seega tuleb esimese argumendi esimene osa tagasi lükata.

b) Esimese argumendi teine osa (liidu õiguskorra areng)

i) Poolte argumendid

78 Akzo ja Akcros väidavad, et vaidlustatud kohtuotsuse punktides 172 ja 173 eiras Esimese Astme Kohus liidu õiguse arengu tähtsust, mis tuleneb eeskätt nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205) jõustumisest.

79 Akzo ja Akcrosi arvates tingis kartellikokkulepetega seotud menetlusnormide „ajakohastamine" suurema vajaduse ettevõttesisese õigusnõustamise järele, mille tähtsust konkurentsiõiguse rikkumiste ärahoidmisel ei saa eirata, kuna palgalised advokaadid saavad tugineda ettevõtete ja nende tegevuse põhjalikule tundmisele.

80 Akzo ja Akcros lisavad, et liidu konkurentsiõiguse nõuetekohaseks kohaldamiseks tarvilike konkurentsiõiguse järgimise programmide rakendamine eeldab, et ettevõtte- või kontsernisisene teabevahetus ettevõtte juristina tegutseva advokaadiga võiks toimuda usalduslikus õhkkonnas.

81 Komisjon leiab, et Esimese Astme Kohtu vaidlustatud otsuses esitatud hinnangud Akzo ja Akcrosi väitele on õiguslikult laitmatud.

82 Komisjon rõhutab, et määruse nr 1/2003 sätted ei mõjuta üldse advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsuse kaitse ulatust.

ii) Euroopa Kohtu hinnang

83 Olgu märgitud, et kuigi määrusega nr 1/2003 tehti tõepoolest suur hulk muudatusi liidu konkurentsiõigust puudutavates menetlusnormides, on samas selge see, et neis normides ei sisaldu ühtki viidet, mille alusel saaks tuvastada, et need kohustavad

võrdsustama iseseisvalt tegutsevad advokaadid ja palgalised advokaadid teabevahetuse konfidentsiaalsuse kaitse küsimustes, kuna määrus seda põhimõtet üldse ei käsitle.

84 Määruse nr 1/2003 artiklist 20 nähtub, et komisjon võib korraldada ettevõtjate puhul kogu vajaliku kontrolli ja selle käigus kontrollida raamatupidamis- ja muid äridokumente olenemata sellest, millisel andmekandjal neid hoitakse, samuti teha või saada mis tahes kujul koopiaid või väljavõtteid sellistest raamatupidamis- ja muudest dokumentidest.

85 Nagu määruse nr 17 artikli 14 lõike 1 punktides a ja b on komisjoni volitused ka selles määruses määratletud laiaulatuslikena. Nagu ilmneb määruse nr 1/2003 põhjendustest 25 ja 26, on konkurentsieeskirjade rikkumist järjest raskem tuvastada ning konkurentsi tõhusaks kaitsmiseks peab komisjonil olema õigus kontrolli tõhususe tagamiseks siseneda ruumidesse, kus võidakse hoida äridokumente, sealhulgas kodudesse.

86 Erinevalt sellest, mida püüavad selgeks teha apellandid, ei ole seega määruse nr 1/2003 eesmärk sätestada ettevõtte juristina tegutseva advokaadi võrdsustamine ettevõttevälise advokaadiga selles osas, mis puudutab nende klientidega teabevahetuse konfidentsiaalsuse kaitset, eesmärk on hoopis komisjoni kontrollimisvolituste ulatuse laiendamine eelkõige dokumentidele, mis võivad olla nende meetmete objektiks.

87 Järelikult ei saa ka määrusest nr 1/2003 tulenev konkurentsiõigust puudutavate menetlusnormide muutmine õigustada eespool viidatud kohtuotsusega AM & S Europe *vs*. komisjon kujundatud kohtupraktika kummutamist.

88 Seega tuleb tagasi lükata ka esimese argumendi teine osa.

89 Sellest tulenevalt tuleb teise väite raames esitatud esimene argument tervikuna tagasi lükata.

c) Teise argumendi esimene osa (kaitseõigused)

i) Poolte argumendid

90 Akzo ja Akcros väidavad, et vaidlustatud kohtuotsuse punktis 176 esitatud Esimese Astme Kohtu tõlgendus, mis käsitleb advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse kaitse ulatust, madaldab ettevõtjate kaitseõiguste tagamise taset. Ettevõtte juristina tegutseva advokaadi õigusliku arvamuse küsimiseks ei ole enam sama suurt huvi ja see ei saa enam täies ulatuses toimida, kui ettevõtte- või kontsernisisest teabevahetust sellise advokaadiga ei saa kaitsta teabevahetuse konfidentsiaalsuse alusel.

91 Komisjon leiab, et erinevalt sellest, mida väidavad apellandid, ei ole konfidentsiaalsuse põhimõtte ulatust käsitlev Esimese Astme Kohtu tõlgendus kaitseõigusi üldse ohustanud.

ii) Euroopa Kohtu hinnang

92 Tuleb meenutada, et igas menetluses, mis võib kaasa tuua karistuse määramise, eriti trahvi või karistusmakse määramise, on kaitseõiguste austamine liidu õiguse aluspõhimõte, mida on Euroopa Kohtu praktikas korduvalt rõhutatud (vt 2. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-194/99 P: Thyssen Stahl *vs.* komisjon, EKL 2003, lk I-10821, punkt 30; 29. juuni 2006. aasta otsus kohtuasjas C-289/04 P: Showa Denko *vs.* komisjon, EKL 2006, lk I-5859, punkt 68, ja 8. veebruari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-3/06 P: Groupe Danone *vs.* komisjon, EKL 2007, lk I-1331, punkt 68) ja mis on sätestatud liidu põhiõiguste harta artikli 48 lõikes 2.

93 Apellandid püüavad oma väitega tõendada, et kaitseõigused peavad hõlmama võimalust saada nõu ja kaitset ning olla esindatud vabalt valitud õigusnõustaja poolt ning et advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsuse kaitse on osa neist õigustest vaatamata sellele, milline on asjaomase advokaadi ametialane seisund.

94 Selles osas tuleb täheldada, et kui ettevõtja pöördub oma ettevõtte juristina tegutseva advokaadi poole, ei suhtle ta mitte sõltumatu kolmanda isikuga, vaid oma töötajate hulka kuuluva isikuga, vaatamata advokatuuri astumisest tingitud võimalikele kutsealastele kohustustele.

95 Oluline on lisada, et isegi kui eeldada, et õigus saada nõu ja kaitset ning olla esindatud peab hõlmama konsulteerimist ettevõtte või kontserni poolt palgatud ettevõtte juristina tegutseva advokaadiga, ei välista see, et ettevõtte juristina tegutseva advokaadi osavõtule kohaldatakse teatavaid kutsealal tegutsemise piiranguid ja üksikasjalikku korda, ilma et seda tuleks pidada kaitseõiguste riiveks. Nii ei ole ettevõtte juristil alati võimalik esindada oma tööandjat kõigis siseriiklikes kohtutes, kuigi sellised nõuded

piiravad potentsiaalsetele klientidele antud võimalusi neile kõige sobivama õigusnõustaja valikul.

96 Neist kaalutlustest järeldub, et iga õigussubjekt, kes soovib saada advokaadi nõuannet, peab nõustuma piirangute ja tingimustega, mis sellel kutsealal tegutsemisega kaasnevad. Advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsuse kaitse üksikasjalik kord on osa neist piirangutest ja tingimustest.

97 Väide, et on rikutud kaitseõigusi, ei ole seega põhjendatud.

d) Teise argumendi teine osa (õiguskindluse põhimõte)

i) Poolte argumendid

98 Akzo ja Akcros leiavad, et Esimese Astme Kohtu antud hinnangud toovad ühtlasi kaasa õiguskindluse põhimõtte rikkumise, kuna ELTL artiklit 101 kohaldatakse sageli koos siseriikliku õiguse vastavate sätetega. Ettevõtte juristina tegutseva advokaadiga teabevahetuse kaitse ei saa seega sõltuda asjaolust, kas uurimise viib läbi komisjon või mõni siseriiklik konkurentsiasutus.

99 Komisjon seevastu toonitab, et kui advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsuse põhimõte, mis on kohaldatav tema poolt läbiviidavatele uurimistele, oleks määratletud mitte liidu tasandil, vaid siseriiklikus õiguses, tekiks selle tagajärjel kõigi huvitatud isikute jaoks keerulisi ja ebakindlaid olukordi, mis kahjustab õiguskindluse põhimõtet, millele tuginevad Akzo ja Akcros.

ii) Euroopa Kohtu hinnang

100 Tuleb meenutada, et õiguskindluse põhimõte on liidu õiguse üldpõhimõte, mis nõuab eriti seda, et üksikisikutele ebasoodsaid tagajärgi kaasa toov regulatsioon oleks selge ja täpne ning et õigussubjekt saaks selle kohaldamist ette näha (vt 14. aprilli 2005. aasta otsus kohtuasjas C-110/03: Belgia *vs.* komisjon, EKL 2005, lk I-2801, punkt 30; 7. juuni 2007. aasta otsus kohtuasjas C-76/06 P: Britannia Alloys & Chemicals *vs.* komisjon, EKL 2007, lk I-4405, punkt 79, ja 14. jaanuari 2010. aasta otsus kohtuasjas C-226/08: Stadt Papenburg, EKL 2010, lk I-131, punkt 45).

101 Vastuseks ülalmainitud põhimõttest tuletatud väitele olgu märgitud, et tõlgendus, mille Esimese Astme Kohus vaidlustatud kohtuotsuses esitas ja mille kohaselt ettevõtte– või kontsernisisene teabevahetus ettevõtte juristina tegutseva advokaadiga ei ole komisjoni läbiviidava uurimise käigus konfidentsiaalsusega kaitstud, ei tekita mingit õiguslikku ebakindlust kaitse ulatuse küsimuses.

102 Komisjoni volitused määruse nr 17 ja määruse nr 1/2003 alusel erinevad selle poolest, millises ulatuses võib uurimist läbi viia siseriiklikul tasandil. Mõlemat liiki menetlused põhinevad ju erinevate konkurentsiasutuste pädevuse jaotusel. Advokaadi

ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsust kaitsvad õigusnormid võivad seega olla erinevad sõltuvalt pädevuse jaotusest ja sellega seotud õigusaktidest.

103 Euroopa Kohus on selles küsimuses leidnud, et liidu õigus ja siseriiklik õigus käsitavad konkurentsi piiravat tegevust erinevatest aspektidest. Kui ELTL artiklid 101 ja 102 puudutavad tegevust, mis võib takistada liikmesriikidevahelist kaubavahetust, siis siseriiklikud õigusnormid, mille iga riik võtab vastu omaenda kaalutlustest lähtudes, puudutavad konkurentsi piiravat tegevust vaid nende kaalutluste raamistikus (vt selle kohta 16. juuli 1992. aasta otsus kohtuasjas C-67/91: Asociación Española de Banca Privada jt, EKL 1992, lk I-4785, punkt 11).

104 Neil asjaoludel saavad ettevõtjad, kelle ruumides konkurentsiasja uurimise käigus läbiotsimine teostatakse, kindlalt määratleda oma õigused ja kohustused pädevate asutuste ja kohaldatava õiguse suhtes näiteks küsimuses, kuidas käideldakse dokumente, mida võidakse uurimise käigus ära võtta, ja kas ettevõtjatel on õigus tugineda oma ettevõtte juristina tegutseva advokaadiga vahetatud teabe konfidentsiaalsuse kaitsele või seda õigust ei ole. Seega saavad ettevõtjad jõuda selgusele, milline on ametiasutuste pädevus ja konkreetsed volitused dokumentide äravõtmise osas.

105 Õiguskindluse põhimõttest ei tulene seega nõuet lähtuda eespool mainitud mõlemat liiki menetluses advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsuse ühesugustest kriteeriumidest.

106 Asjaolu, et komisjoni läbiviidava uurimise käigus on teabevahetuse kaitse piiratud, hõlmates vaid teabevahetuse ettevõtteväliste advokaatidega, ei riku seega üldse põhimõtet, millele tuginevad Akzo ja Akcros.

107 Väide, mis on tuletatud õiguskindluse põhimõttest, ei ole seega põhjendatud.

108 Seega tuleb teine väide tervikuna tagasi lükata.

3. Kolmas väide

a) Poolte argumendid

109 Kolmanda võimalusena väidavad Akzo ja Akcros, et Esimese Astme Kohtu hinnangud nende kogumis vaadelduna eiravad liikmesriigi menetlusautonoomia põhimõtet ja pädevuse omistamise põhimõtet.

110 Akzo ja Akcros selgitavad, et määruse nr 1/2003 artikli 22 lõikes 2 avaldub liikmesriigi menetlusautonoomia põhimõte asjaomases valdkonnas. Liidu seadusandja on sõnaselgelt täpsustanud, et isegi juhul, kui uurimine ELTL artikli 101 või artikli 102 sätete rikkumise tuvastamiseks korraldatakse komisjoni taotlusel, teostavad liikmesriikide konkurentsiasutuste esindajad oma pädevust enda siseriiklike õigusaktide kohaselt.

Seadusandja ei ole andnud advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsuse põhimõtte ühtset määratlust, mis tähendab seda, et liikmesriikidele jääb pädevus määratleda kaitseõiguste tagamist selles konkreetses aspektis.

111 Komisjon väidab, et vaidlustatud kohtuotsus ei sisalda ühtki kolmandas väites osutatud põhimõtte rikkumist. Liikmesriigi menetlusautonoomia põhimõte reguleerib ju olukordi, milles liikmesriikide kohtud ja haldusasutused rakendavad liidu õigust, kuid seda ei kohaldata siis, kui on tegu nende asutuste endi tegevuse õigusaktidest tulenevate piiride määratlemisega.

112 Komisjon järeldab sellest, et advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsuse ühtse kohaldamisala määratlemisega kogu liidu ulatuses menetlustes, mille eesmärk on ELTL artiklite 101 ja 102 rikkumise tuvastamine, rakendas Esimese Astme Kohus õigesti eespool viidatud kohtuotsust AM & S Europe *vs*. komisjon. Seega ei ole rikutud ka pädevuse omistamise põhimõtet.

b) Euroopa Kohtu hinnang

113 Olgu meenutatud, et liikmesriigi menetlusautonoomia põhimõtte kohaselt tuleb seda valdkonda reguleerivate liidu õigusnormide puudumisel iga liikmesriigi siseriiklikus õiguskorras määrata pädevad kohtud ja kehtestada menetlusnormid nende kohtuasjade läbivaatamiseks, mille eesmärk on tagada isikute liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse (vt selle kohta 16. detsembri 1976. aasta otsus kohtuasjas 33/76: Rewe,

EKL 1976, lk 1989, punkt 5; 19. juuni 1990. aasta otsus kohtuasjas C-213/89: Factortame jt, EKL 1990, lk I-2433, punkt 19; 14. detsembri 1995. aasta otsus kohtuasjas C-312/93: Peterbroeck, EKL 1995, lk I-4599, punkt 12, ja 11. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-13/01: Safalero, EKL 2003, lk I-8679, punkt 49).

114 Ent käesolevas kohtuasjas on palutud Euroopa Kohtu otsust liidu institutsiooni sellise otsuse õiguspärasuse kohta, mis on vastu võetud liidu tasandil kehtestatud õigusaktide alusel, mis lisaks kõigele ei sisalda ühtki viidet siseriiklikule õigusele.

115 Advokaadi ja tema kliendi teabevahetuse konfidentsiaalsuse põhimõtte ühetaoline tõlgendamine ja kohaldamine liidu tasandil on tingimata vajalik, et komisjoni uurimine kartellikokkulepetega seotud menetlustes saaks toimuda kõigi asjassepuutuvate ettevõtjate võrdse kohtlemise tingimustes. Kui see nii ei ole, kahjustab liikmesriigi õigusesse kuuluvate siseriikliku õiguse normide või mõistete kasutamine liidu õiguse ühtsust. Ühetaoline tõlgendamine ja kohaldamine liidu õiguskorras ei tohi sõltuda uurimise läbiviimise kohast ja siseriiklike õigusaktide võimalikest erisustest.

116 Pädevuse omistamise põhimõtte osas tuleb toonitada, et sellised konkurentsi valdkonna menetlusnormid, nagu on sätestatud määruse nr 17 artiklis 14 ja määruse nr 1/2003 artiklis 20, on osa siseturu toimimiseks vajalikest sätetest, mille vastuvõtmine kuulub liidu ainupädevusse, mis on talle omistatud ELTL artikli 3 lõike 1 punkti b alusel.

117 ELTL artikli 103 kohaselt on liit pädev kehtestama kõik ELTL artiklites 101 ja 102 esitatud põhimõtete kohaldamiseks vajalikud määrused või direktiivid, mis käsitlevad

ettevõtjate suhtes kohaldatavaid konkurentsieeskirju. Selle pädevuse eesmärk on eeskätt tagada nimetatud artiklites sätestatud keeldude järgimine trahvide või karistusmaksete kehtestamisega ja määratleda komisjoni roll nende sätete rakendamisel.

118 Selles raamistikus näeb ELTL artikkel 105 ette, et komisjon kindlustab artiklites 101 ja 102 esitatud põhimõtete rakendamise ning uurib juhtumeid, mil kahtlustatakse rikkumist.

119 Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 172, kohaldatakse komisjoni kui Euroopa Liidu konkurentsiasutuse läbiviidavate uurimiste puhul siseriiklikku õigust üksnes niivõrd, kuivõrd liikmesriikide ametiasutused pakuvad talle abi, eelkõige siis, kui tegemist on asjaomase ettevõtja vastupanu murdmisega otsest sundi kasutades vastavalt määruse nr 17 artikli 14 lõikele 6 või määruse nr 1/2003 artikli 20 lõikele 6. Seevastu määrab ainuüksi liidu õigus kindlaks, milliseid dokumente ja äridokumente võib komisjon kartellikokkulepete uurimise raames läbi vaadata ja kopeerida.

120 Seega ei saa antud valdkonnas komisjonile antud volitusi vaidlustada ei liikmesriigi menetlusautonoomia põhimõttele ega pädevuse omistamise põhimõttele tuginedes.

121 Seega ei saa nõustuda ka kolmanda väitega.

122 Eeltoodud kaalutlustest selgub, et apellatsioonkaebus ei ole põhjendatud.

VI — Kohtukulud

123 Vastavalt kodukorra artikli 69 lõikele 2, mida kodukorra artikli 118 alusel kohaldatakse apellatsioonimenetluses, on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna komisjon on kohtukulude hüvitamist nõudnud ning Akzo ja Akcros on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud neilt välja mõista. Kuna nad on esitanud ühise apellatsioonkaebuse, kannavad nad kohtukulud solidaarselt.

124 Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik, Iirimaa ja Madalmaade Kuningriik kui menetlusse astujad Euroopa Kohtu menetluses kannavad igaüks ise oma kohtukulud vastavalt kodukorra artikli 69 lõike 4 esimesele lõigule.

125 Teised menetluspooled, kes toetasid apellatsioonkaebust ja kaotasid kohtuvaidluse, kannavad ise oma kohtukulud vastavalt kodukorra artikli 69 lõike 4 kolmandale lõigule, mida kohaldatakse analoogia alusel.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. Jätta apellatsioonkaebus rahuldamata.

2. Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik, Iirimaa ja Madalmaade Kuningriik kannavad igaüks ise oma kohtukulud.

3. Conseil des barreaux européens, Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten, European Company Lawyers Association, American Corporate Counsel Association (ACCA) – European Chapter ja International Bar Association kannavad igaüks ise oma kohtukulud.

4. Mõista ülejäänud kohtukulud solidaarselt välja äriühingutelt Akzo Nobel Chemicals Ltd. ja Akcros Chemicals Ltd.

Allkirjad